

Віта Безлюдна, к.п.н.
Роман Безлюдний к.п.н.
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини
м. Умань

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ОБДАРОВАНИХ ДІТЕЙ ЯК КАТЕГОРІЇ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ В США

Категорія обдарованих підлітків з особливими потребами стала предметом американських наукових досліджень на початку ХХ століття. Вони були спрямовані на розв'язання багатьох проблем: теоретичних проблем психології і педагогіки соціальної підтримки, діагностики, розробки принципів і методів розвитку, навчання і виховання цих дітей.

У світовій науці існує більш ніж 100 визначень обдарованості. Більшість з них стосуються раннього розвитку дітей і виділяють такі психологічні постулати, як інтелект та креативність, інші ґрунтуються на показниках успішності по шкільним предметам.

Обдарованість – це інтегральний вияв здібностей, системна якість психіки, що розвивається впродовж життя і визначає можливість досягнення людиною більш високих результатів у порівнянні з іншими людьми в одному або декількох видах діяльності [3, С. 489].

Основні психолого-педагогічні концепції обдарованості в шкільній практиці, система відбору і навчання обдарованих дітей у США висвітлюються в працях сучасних американських педагогів і психологів: Дж.Галлахера, Б.Кларка, Дж.Кокса, Дж.Рензулі, Н.Торренса, Дж.Фельдх'юсена, Н.Генрі, В.Пассоу та ін. З 1975 року діє Всесвітня рада з питань обдарованих і талановитих дітей, до складу якої входять представники майже 50-ти країн. Серед них – вчені США (С. Хагам та ін.).

До особливостей обдарованих учнів американський дослідник Н.Колагело відніс: нездоровий перфекціонізм, відчуття розчарування, стурбованості і самотності [1, С. 373–387]. У підлітковому віці обдаровані учні стикаються з додатковими проблемами, пов'язаними з усвідомленням практичного застосування свого обдарування, залученням їх до лідерських видів діяльності і майбутніх здобутків, які матимуть значення для суспільства

Мотиваційний аспект поведінки обдарованих підлітків відрізняється такими характеристичними рисами: 1) навчальної діяльності, повне занурення в обрану справу, що супроводжується виявом і розвитком наполегливості та працьовитості; 2) підвищена пізнавальна потреба, що виявляється в “ненаситній” допитливості, а також готовності з власної ініціативи виходити за межі вихідних вимог обраної діяльності; 3) відання переваги парадоксальній, суперечливій, невизначеній повністю інформації; неприйняття стандартних і типових завдань та готових і легких відповідей; 4) висока критичність по відношенню до результатів власної

праці, схильність ставити перед собою ускладнені цілі, прагнення до досконалості результату діяльності.

Аналізуючи проблему розвитку здібностей дітей з особливими потребами американські вчені дійшли висновку, що неординарні здібності продукують у такої дитини як сильні сторони, так і особливі труднощі її життєдіяльності в соціальному середовищі.

Варто зазначити також, що багато обдарованих дітей, що усвідомлюють свої видатні здібності, сприймають будь-яке місце, крім першого, як особисту поразку. Водночас, американськими дослідниками відмічено, що у обдарованих підлітків переживання, які є результатом проявлення неординарних здібностей, особливо загострені. Перфекціонізм, дух суперництва, неправильна оцінка своїх талантів, відмова від спілкування зі своїми однолітками, занижена самооцінка, тиск з боку батьків і вчителів, негнучкість навчальної програми – ось ті проблеми, які нерідко призводять до нервових зривів у таких дітей.

Американськими вченими було також виявлено, що *в ранній підлітковий період обдаровані діти з особливими потребами мають специфічні труднощі у розвитку своїх талантів.* У них, по-перше, занижена самооцінка щодо наявності неординарних здібностей і талантів, по-друге, невпевненість щодо розвитку цих здібностей і талантів на фоні обмежених можливостей, по-третє, постановка завищених цілей на фоні посиленої уваги, а інколи й тиску з боку батьків, вчителів, однолітків, по-четверте, відмова від видів діяльності, що мають хоча б незначний ризик зазнати невдачу (наприклад, презентації, публічні виступи тощо), оскільки вони й так постійно відчують душевний біль щодо своїх обмежених можливостей порівняно зі здоровими однолітками; по-п'яте, постійне бажання ізолюватися від соціуму при зустрічі з труднощами у досягненні поставлених цілей; по-шосте, бажання якнайшвидше досягти дорослості.

Крім того, обдаровані підлітки, які з легкістю вирішують різні інтелектуальні задачі, *мають великі труднощі при включенні в різного роду комунікації та знаходженні свого місця в дорослому житті* із ефективним застосуванням своїх здібностей.

Загалом, діти, що мають видатні творчі здібності, схильні до психофізіологічного виснаження, бо творча активність та мотивація працюють за принципом позитивного зворотного зв'язку, а раціональний контроль емоційного стану у творчому процесі послаблений. Тобто, єдиним обмежувачем творчості для таких дітей є виснаження психофізіологічних ресурсів, що обов'язково приводить до прояву у них крайніх емоційних станів.

Література

1. *Colangelo N. Counseling gifted students.* / N. Colangelo // In N. Colangelo, G. Davis (Eds.). Handbook of gifted education. – 3rd ed. – Needham Heights, MA: Allyn & Bacon, 2003. – P. 373–387.

2. *Van Tassel-Baska J. Counseling talented learners* / J. Van Tassel-Baska // In J. VanTassel-Baska (Ed.). Excellence in educating gifted and talented learners. – Denver, CO: Love, 1998. – P. 489–509.

